Η Δεξιά της Κολομβίας ετοιμάζει «βελούδινο πραξικόπημα» ενάντια στον Gustavo Petro

Οι ελίτ της Κολομβίας είναι αποφασισμένες να μην αφήσουν τον αριστερό πρόεδρο Gustavo Petro να εκτίσει ολόκληρη τη θητεία του. Τη στιγμή που κορυφαίοι δικαστικοί αξιωματούχοι στοχοποιούν τον ίδιο και το υπουργικό συμβούλιο του, τα καρτέλ ναρκωτικών και οι δεσμοί τους με την ακροδεξιά παραμένουν αδιερεύνητα.

Ήταν αναμενόμενο ότι οι ελίτ της Κολομβίας, οι οποίες, μέχρι πριν 20 είκοσι μήνες,απολάμβαναν το μονοπώλιο του κράτους επί διακόσια έτη συνεχόμενα, θα επιχειρούσαν να εμποδίσουν τη διακυβέρνηση του αριστερού προέδρου Gustavo Petro. Αυτή η προσπάθεια υπονόμευσης της αλλαγής, για την οποία έδωσε εντολή η πλειοψηφία των Κολομβιανών, περιλαμβάνει τα πάντα, από εκστρατείες παραπληροφόρησης μέχρι το μπλοκάρισμα πολιτικών στο Κογκρέσο — αλλά εξελίσσονται και πιο άμεσες και σύνθετες στρατηγικές για την ανατροπή του προοδευτικού σχεδίου.

Μετά την επιτυχημένη αξιοποίηση του νομικού μηχανισμού της Βραζιλίας ενάντια στον Luiz Inácio Lula da Silva και την Dilma Roussef και του αντίστοιχου μηχανισμού της Αργεντινής ενάντια στην Cristina Fernández de Kirchner, οι ελίτ της Κολομβίας επιχειρούν το ίδιο με τον Petro, με την κυβέρνηση του να προειδοποιεί για ένα τέτοιο σχέδιο ήδη από το περασμένο καλοκαίρι. Αν πετύχει, αυτό θα σήμαινε όχι μόνο την ήττα της πρώτης αριστερής κυβέρνησης της Κολομβίας αλλά και μια σημαντική νίκη για τις καπιταλιστικές τάξεις των ΗΠΑ και της Λατινικής Αμερικής.

Η εκδίκηση του Barbosa

Αδιαφορώντας για την πολιτική αμεροληψία που αναμένεται στη θέση του, ο νέος γενικός εισαγγελέας της Κολομβίας, Francisco Barbosa, έχει δηλώσει ανοιχτά την περιφρόνησή του για την κυβέρνηση Petro από τότε που ο πρόεδρος ορκίστηκε πριν από δέκαεννιά μήνες. Σε μια κίνηση κατάφωρης κατάχρησης εξουσίας, ο Barbosa μαζί με την ανεξάρτητο θεσμό του γενικού επιθεωρητή, ενέτειναν πρόσφατα τις προσπάθειές τους να υπονομεύσουν την κυβέρνηση με ελιγμούς που θα μπορούσαν να ερμηνευθούν μόνο ως πράξεις νομικού πολέμου (lawfare). Αυτό αποτελεί μέρος του δεδηλωμένου στόχου της Δεξιάς να διακόψει τη θητεία του Petro στο ανώτατο αξίωμα της Κολομβίας.

Υπό το πρόσχημα της αντιμετώπισης της διαφθοράς, ο γενικός εισαγγελέας και ο γενικός επιθεωρητής έχουν αρχίσει να στοχοποιούν πιο έντονα την ομάδα και τους συμμάχους του Petro.

Αρχικά, πραγματοποίησαν έφοδο στα γραφεία της ομοσπονδίας των εκπαιδευτικών της χώρας (Federacion Colombiana de Trabajadores de la Educacion - FECODE), επικαλούμενοι ανυπόστατες κατηγορίες για παρατυπίες στις δωρεές προς την προεδρική εκστρατεία του Petro, ενώ έθεσαν σε αναστολή τον υπουργό Εξωτερικών, Alvaro Leyva, με αντίστοιχες αβάσιμες κατηγορίες για διαφθορά. Αυτά ήρθαν μετά από μια έρευνα για τον γιο του Petro, Nicolas, ο οποίος φέρεται να έλαβε παράνομα χρήματα κατά τη διάρκεια της προεδρικής εκστρατείας — αν και δεν υπάρχουν αποδείξεις για την εμπλοκή του προέδρου.

Ίσως το πιο επικίνδυνο είναι ότι το Ανώτατο Δικαστήριο καθυστέρησε πρόσφατα την έγκριση τριών υποψηφίων που πρότεινε η κυβέρνηση Petro για τη διαδοχή του Barbosa, η θητεία του οποίου έληξε την Κυριακή, οπότε και αντικαταστάθηκε προσωρινά από τον εξίσου αμφιλεγόμενο αναπληρωτή του. Η τελευταία αυτή κίνηση αποσκοπεί στο να εμποδίσει τον διορισμό ενός αξιωματούχου αδιάφθορου και με περισσότερα προσόντα, ο οποίος θα ήταν διατεθειμένος να χρησιμοποιήσει την εξουσία του για να αντιμετωπίσει το οργανωμένο έγκλημα και πιο ουσιαστικές υποθέσεις διαφθοράς, αντί να εμπλακεί σε πολιτικούς χειρισμούς ή να διώκει διαδηλωτές φοιτητές. Για παράδειγμα, μετά την ιστορική πανεθνική εξέγερση την άνοιξη του 2021, κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του ακροδεξιού προέδρου Ivan Duque, τα ανώτατα δικαστήρια της χώρας ξόδεψαν μεγάλο μέρος των σημαντικών πόρων τους (στους οποίους περιλαμβάνεται και χρηματοδότηση από τις ΗΠΑ) στις διώξεις νεαρών εργατών διαδηλωτών, με εκατοντάδες να κατηγορούνται αβάσιμα για τρομοκρατία και να τους επιβάλλονται μακροχρόνιες ποινές σε αμφίβολες δίκες που επικρίθηκαν από τον ΟΗΕ.

Συνεπώς, οι ανώτατες δικαστικές αρχές της Κολομβίας αξιοποιούνται σήμερα, όπως συμβαίνει εδώ και δεκαετίες, από την άρχουσα τάξη της χώρας –με στρατηγική και υλική υποστήριξη από τις Ηνωμένες Πολιτείες– ως πολιτικό όπλο. Αν και τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης τείνουν να υποβαθμίζουν τη διαρκή σύγκρουση του προέδρου με το Ανώτατο Δικαστήριο και τον γενικό εισαγγελέα σε προσωπικές αντιπαλότητες μεταξύ δημόσιων λειτουργών, η σύγκρουση μπορεί να γίνει κατανοητή με μεγαλύτερη ακρίβεια ως κινητοποίηση των δικαστηρίων από τις ισχυρές μειοψηφίες της χώρας με στόχο να καμφθεί το μαζικό κίνημα για αλλαγή.

Νομικοί πόλεμοι στη Λατινική Αμερική

Η κυβέρνηση Πέτρο δεν είναι η μόνη αριστερή κυβέρνηση που υφίσταται νομική επίθεση. Οι διάτρητες δικαστικές διαδικασίες κατά προοδευτικών ηγετών έχουν γίνει ένα από τα κύρια όπλα των ελίτ της Λατινικής Αμερικής κατά της Αριστεράς από τη δεκαετία του 1980. Η χρήση τους συμπίπτει με τη συστηματική στρατηγική των Ηνωμένων Πολιτειών να πιέζουν τις κυβερνήσεις της περιοχής να «εκσυγχρονίσουν» τους δικαστικούς κλάδους και τις πολιτικές τους.

Μια μελέτη σχετικά με τη χρήση αυτού που έχει χαρακτηριστεί «νομικός πόλεμος» (lawfare), που δημοσιεύθηκε από το Στρατηγικό Κέντρο Γεωπολιτικής της Λατινικής Αμερικής (Centro Estratégico Latinoamericano de Geopolítica - CELAG), μελετάει το πώς αυτές οι τροποποιήσεις στους νομικούς μηχανισμούς στη Λατινική Αμερική εφαρμόστηκαν με τη συμβουλή και τη στενή εμπλοκή ΜΚΟ με

υποστήριξη από τις ΗΠΑ και «αναπτυξιακών οργανισμών» όπως Οργανισμός των ΗΠΑ για τη Διεθνή Ανάπτυξη (USAID). Υπό το πρόσχημα της αντιμετώπισης της πολιτικής διαφθοράς –που προβλήθηκε αυτή την περίοδο ως ερμηνεία για τα δεινά και την οπισθοδρομικότητα της περιοχής– οι ελίτ υπέβαλαν σε ανελέητες νομικές διώξεις τους κυβερνητικούς αξιωματούχους που είχαν τη διάθεση να χρησιμοποιούν την κρατική εξουσία για την εξυπηρέτηση του δημοσίου έναντι του ιδιωτικού συμφέροντος. Ειδικά η Κολομβία έχει γίνει αποδέκτης αυτής της «βοήθειας» για τη μεταρρύθμιση του δικαστικού της συστήματος κατ' εντολή αμερικανικών οργανισμών.

Σχετικά πρόσφατα παραδείγματα αυτών των δικαστικών διαδικασιών, εκτός από εκείνες που αναφέρθηκαν στη Βραζιλία και την Αργεντινή, έχουν ως στόχους, μεταξύ άλλων, τον Rafael Correa και τον Jorge Glas στο Εκουαδόρ και τον Bernardo Arévalo στη Γουατεμάλα. Η τωρινή προσπάθεια σαμποτάζ του προέδρου Petro στην Κολομβία, μέσα από αυτό που ο ίδιος αποκάλεσε «βελούδινο πραξικόπημα», είναι ένα κλασικό παράδειγμα αυτής της δοκιμασμένης μεθόδου.

Ιστορικά, στην Κολομβία, έναν από τους στενότερους συμμάχους των Ηνωμένων Πολιτειών στην περιοχή, οι ελίτ δεν διστάζουν να χρησιμοποιούν τακτικές τρομοκρατίας, βασανιστήρια, εξαφανίσεις και δολοφονίες για να φιμώσουν πολιτικούς αντιπάλους και αντιφρονούντες. Ωστόσο, η τρέχουσα χρήση πιο λεπτών μεθόδων εναντίον του Petro και της κυβέρνησής του είναι συνετή. Επιδιώκουν να αποφύγουν τη σχεδόν βέβαιη αναταραχή που θα προκαλούσε μια πιο παραδοσιακή και βίαιη επίθεση εναντίον του ηγέτη. Οι πιο αιμοσταγείς μέθοδοι προορίζονται συνήθως (με εξαιρέσεις, δεδομένης της μακράς ιστορίας δολοφονιών αριστερών πολιτικών ηγετών στην Κολομβία) για τις ανώνυμες και απρόσωπες μάζες των απλών πολιτών που, στο σκιώδες παιχνίδι της «καταπολέμησης της διαφθοράς», κινδυνεύουν να χάσουν τη δυνατότητα ενός καλύτερου συλλογικού μέλλοντος.

Η κυβέρνηση Petro, τολμώντας να εφαρμόσει τις ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις που υποσχέθηκε ο συνασπισμός προεκλογικά, προκάλεσε την οργή ενός μικρού αλλά ισχυρού τμήματος της κολομβιανής κοινωνίας που αγωνίζεται σθεναρά ενάντια σε κάθε απειλή για τον σφιχτό εναγκαλισμό του με την εξουσία. Αυτή τη φορά, οι ελίτ επιδιώκουν να χρησιμοποιήσουν το δικαστικό σύστημα για να απομακρύνουν τη δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση και να αποκαταστήσουν το μονοπώλιο τους στην κρατική εξουσία, ευθυγραμμίζοντας την, για άλλη μια φορά, με την ιδιαίτερα βίαιη μορφή του καπιταλιστικού νεοφιλελευθερισμού που είναι χαρακτηριστική της Κολομβίας.

Ο μακρόχρονος αγώνας εναντίον του Petro

Ως ο κορυφαίος εκπρόσωπος της λαϊκής, αριστερής πτέρυγας της χώρας, ο Πρόεδρος Petro έχει υπάρχει στόχος νομικών επιθέσεων επί μακρών. Οι προσπάθειες αυτές ξεκίνησαν τουλάχιστον πριν από μια δεκαετία, όταν το γραφείο του Γενικού Επιθεωρητή ηγήθηκε μιας παρόμοιας προσπάθειας να τον καθαιρέσει από τη θέση του δημάρχου της Μπογκοτά, σε μια απόπειρα να τον εξοβελίσει πλήρως από την πολιτική για δεκαπέντε χρόνια, σε ένα σχέδιο με επικεφαλής έναν άλλο διαβόητο ακροδεξιό, τον Alejandro Ordóñez. Η συνωμοσία εκείνη την περίοδο επικεντρώθηκε σε μια κατηγορία για παρατυπίες στις συμβάσεις αποκομιδής απορριμμάτων στην πόλη, η οποία αργότερα κατέπεσε στα

δικαστήρια.

Ο Ordoñez προώθησε την καθαίρεση ορισμένων από τους πιο προοδευτικούς γερουσιαστές της χώρας μέσω μιας σειράς αβάσιμων νομικών διαδικασιών, οι οποίες τελικά απορρίφθηκαν. Παρότι οι κατηγορίες εναντίον του Petro και διαφόρων γερουσιαστών κατέπεσαν, ήταν ωστόσο επιζήμιες. Τότε, όπως και τώρα, οι κατηγορίες αναμφίβολα επέδρασαν στη διαμόρφωση και τον επηρεασμό της κοινής γνώμης για τους αριστερούς πολιτικούς — με τα ιδιωτικά ΜΜΕ της χώρας να συμβάλλουν, με τη σειρά τους, ενθουσιωδώς.

Όπως επισημαίνει ο Κολομβιανός αναλυτής Javier Calderón Castillo, συνεργάτης της μελέτης του CELAG για τον νομικό πόλεμο, οι επιθέσεις αυτές δεν είναι τυχαίες αλλά προγραμματίζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να πετύχουν τον μέγιστο πολιτικό αντίκτυπο. Η προσπάθεια του Ordoñez να απομακρύνει τον Petro από τη δημαρχία και να τον αποκλείσει από την ανάληψη πολιτικών αξιωμάτων ήταν σχεδιασμένη ώστε να ματαιώσει την πιθανή υποψηφιότητά του για την προεδρία. Η τωρινή προσπάθεια, εκτός του ότι συμβάλλει στη δημιουργία μιας γενικής δυσπιστίας απέναντι στην κυβέρνηση, προετοιμάζει το έδαφος για μια ισχυρότερη επίθεση που οι ελίτ και η αντιπολίτευση ελπίζουν ότι θα οδηγήσει στην πρόωρη απομάκρυνση του Petro από την εξουσία. Σε πρόσφατη δημόσια συνεδρίαση της γερουσίας, η Fernanda Cabal –γερουσιαστής από οικογένεια βαρόνων της ζάχαρης– προέτρεψε σε μεγαλύτερες πράξεις αποσταθεροποίησης της κυβέρνησης και δήλωσε ότι καθήκον της αντιπολίτευσης είναι να μην αφήσει τον προοδευτικό ηγέτη να ολοκληρώσει τη θητεία του.

Οι πραγματικοί εγκληματίες

Αν και ο απερχόμενος γενικός εισαγγελέας Barbosa είναι μόνο ένας παράγοντας σε μια ευρύτερη ταξική σύγκρουση για την εξουσία, ο ίδιος εκπροσωπεί τη γενική θέση της άρχουσας τάξης της Κολομβίας. Ο ζήλος του να παρεμποδίσει τις προσπάθειες της κυβέρνησης να μετασχηματίσει τη χώρα δεν οφείλεται μόνο στην πολιτική του πίστη στην ακροδεξιά· βασίζεται, επίσης, στην αυτοσυντήρηση. Εκθέσεις, συμπεριλαμβανομένης μιας που δημοσιεύθηκε από έναν οργανισμό δικηγόρων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, δηλώνουν ότι παρεμποδίζει τις έρευνες για τα καρτέλ του οργανωμένου εγκλήματος — γνωστά για τους βαθείς δεσμούς τους με την ακροδεξιά της χώρας, η οποία του απένειμε το αξίωμά του.

Τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης της Κολομβίας, αντί να ασχοληθούν σοβαρά με την αδράνεια του Barbosa σε πολυάριθμες έρευνες που συνδέουν τα καρτέλ διακίνησης ναρκωτικών με εκλεγμένους αξιωματούχους, επικεντρώνονται, μεταξύ άλλων, σε εντυπωσιοθηρικές ιστορίες όπως οι πολυτελείς διακοπές του Barbosa που πληρώνονται με δημόσιο χρήμα και η προαγωγή αξιωματούχων που είναι πρόθυμοι να τον υπηρετούν — σκανδαλώδη γεγονότα σίγουρα αλλά όχι τόσο σημαντικά όσο οι σημαντικές κατηγορίες εναντίον του.

Η πιο διάσημη υπόθεση που απορρίφθηκε από τον Barbosa είναι αυτή του αείμνηστου José Guillermo "Ñeñe" Hernández, ενός επιχειρηματία με γνωστές διασυνδέσεις με τα καρτέλ ναρκωτικών, ο οποίος

φέρεται να συνεισέφερε χρηματικά στην προεκλογική εκστρατεία του πρώην προέδρου Iván Duque. Επίσης, υπάρχουν ενδείξεις ότι ο γενικός εισαγγελέας χρησιμοποίησε τη θέση του για να προστατεύσει τον πρώην πρόεδρο Álvaro Uribe –γνωστό για το πολιτικό μείγμα νεοφιλελευθερισμού και παραστρατιωτικής βίας– από το να δικαστεί για περισσότερα από διακόσια εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένων αρκετών σφαγών, όπως αυτές στο El Aro, τη La Granja και το San Roque. Λαμβάνοντας υπόψη τις σοβαρές και πειστικές κατηγορίες που διατυπώνονται εναντίον του ίδιου και των πολιτικών συμμάχων του, ο Barbosa παράλογα παρομοίασε τον Petro με τον Pablo Escobar, τον βαρόνο των ναρκωτικών που ήταν υπεύθυνος για μερικά από τα πιο αποτρόπαια εγκλήματα στη χώρα κατά τις δεκαετίες του 1980 και του '90.

Τη στιγμή που εκτεταμένα προγράμματα «καταπολέμησης της διαφθοράς» εφαρμόζονται με δόλια μέσα, χρησιμοποιώντας το εγχειρίδιο της Ουάσινγκτον, αξιωματούχοι όπως ο Barbosa –βουτηγμένοι οι ίδιοι στη διαφθορά και την εγκληματικότητα– εκμεταλλεύονται αυτό το σύστημα για να υπονομεύσουν τις προσπάθειες αναδιανεμητικής πολιτικής.

Εάν στεφθεί με επιτυχία το βελούδινο πραξικόπημα που επιχειρείται σήμερα στην Κολομβία, ενδεχομένως θα έχει δυσμενείς συνέπειες για πολλές γενιές. Αυτή τη στιγμή, μια λαϊκή, μαζική πολιτική μοιάζει με την καλύτερη άμυνα ενάντια στον νομικό πόλεμο στην Κολομβία και όχι μόνο — όμως η πρόσφατη ιστορία οτι δεν είναι πάντα αρκετή.

Μετάφραση του Αλέξανδρου Μινωτάκη